

van harte met hem eens te zijn. Weg met dat dwaze idee van Nederland als “open” en “ruimdenkend”. Vertaal het in het Engels en het Frans, denk ik nog voor ik er een letter van heb gelezen, en deel het uit aan verslaggevers van *Le Monde*, *The Guardian*, de *Frankfurter Allgemeine*, *El País*. (Niet aan de Brusselse correspondent van de *Süddeutsche Zeitung*. Hij heeft een huis in Zeeland en kent het land van Jan Peter Balkenende, premier in het Nederland van ná Pim Fortuyn, beter dan veel Amsterdammers.)

Maar na zo'n vijftig pagina's denk ik dat helemaal niet meer. Natuurlijk zijn Nederlanders vaak “gelijkhebbertig en luudruchtig”, zoals Van Istendael schrijft. Maar hij zelf? Zijn beschrijvingen van Nederland tonen, lawaaierig en overdreven, hoe tevreden hij is over zijn eigen kennis en inzichten. Voor theocratie, schrijft Van Istendael bijvoorbeeld, moet je in Nederland zijn. “In het progressieve, moderne, toch zo tolerante Nederland, waar half Europa zijn hasj komt kopen en waar soldaten lang haar mogen hebben. En waar zeventien gemeenten een vloekverbod hebben verordend. En waar je in gemeenten als Nunspeet of Goedereede het beter niet waagt om op zondag het gras in je voortuintje te maaien.” Maar wat bewijst het precies dat Nederland zulke gemeentes nog heeft?

Van Istendael gaat door over de zuilen. Hij had in “de beste handboeken van sociologie” gelezen dat die niet meer bestaan in Nederland, maar nu twijfelt hij. Hij sprak een rooms-katholieke CDA'er die felle kritiek had op de Zeeuwse protestant Balkenende. Van Istendael: “Ik wist niet hoe ik moest kijken. Dat zo'n calvinist met een sullig brilletje op zulke diepe weerzin kon opwekken! En ik die dacht dat de KVP al jaren geleden van haar zuil was gedonderd.”

Wie het CDA een beetje kent, kijkt er niet van op: natuurlijk spelen de “bloedgroepen” (van de vroegere Christelijk-Historische Unie, de Anti-Revolutionaire Partij en de Katholieke Volkspartij) daar hun rol nog. Maar betekent dat dan meteen dat protestantse CDA-aanhangers nog steeds hun fiets laten maken bij een protestantse fietsenmaker, hun brood kopen bij een bakker uit dezelfde kerk en dat hun kinderen niet mogen trouwen met katholieken?

In de Beneluxtrein van Brussel naar Amsterdam zag Van Istendael een keer een vrouw in Zeeuwse klederdracht. Als kind had hij dat ook wel eens gezien. “Veertig jaar later was klederdracht blijkbaar nog altijd een deel van het dagelijks leven. Iets dergelijks

[B] **GEERT VAN ISTENDAEL RICHT ZICH
“TOT HET NEDERLANDSE VOLK”**

Er zijn nog steeds wel eens collega-correspondenten in Brussel, journalisten van grote Europese kranten, die me vragen stellen over Nederland waar ik van schrik. Hoe het toch komt dat Geert Wilders zo populair is. Of waar de Nederlandse tolerantie gebleven is. Ik schrik om het beeld van Nederland dat die superslimme collega's, die vanuit Brussel over de Nederlandse politiek reportages en analyses schrijven, kennelijk nog hebben. Zo lang duurt het dus voordat je als land een imago echt kwijt bent. Hoe moet dat dan met het imago dat we nu al jarenlang verdienen? Hoe lang zal het duren voordat we dát weer kwijt zijn? Als daar ooit al reden voor zal zijn?

Het is nog niet zo heel lang geleden dat Nederland “rondbazuinde” een gidsland te zijn, zegt Geert van Istendael op de achterflap van *Tot het Nederlandse volk*. Of nee: hét gidsland. Een pistoolschot, schrijft hij ook, had dat “glanzende Nederlandse zelfbeeld lelijk beschadigd” en ik ben meteen van plan om het

kun je aantreffen in de Hongaarse dorpen van Zevenburgen of anders in de Bukowina.” Daar paste het wel, maar Nederland had toch “het dogma dat je lekker moet meesurfen op de golven van de vooruitgang”?

In die trein zat ook een jongen die stoned was en reizigers lastigviel. Niemand deed iets en alleen Van Istendael mopperde hem weg in “Brussels Brabants”. Meteen begon de jongen Engels te praten, of iets wat erop leek. “Hennepdamp of niet”, schrijft Van Istendael, “deze man huldigde, geheel in harmonie met miljoenen van zijn landgenoten, het dogma der blijvende verlossing uit het provincialisme dankzij het Engels.” En wat zag Van Istendael dus in één zo’n treinreis? Het cliché van het kosmopolitisme (het Engels) en vrijheid (soft drugs) dat Nederlanders “blijde zelfverzekerdheid” geeft. En de reizigers die wegkeken, bewezen dat de Nederlandse tolerantie was verworpen tot onverschilligheid.

Ik kan niet eens zeggen dat zulke passages me vooral ergeren. Ik lees ze en probeer me voor te stellen hoe ik als correspondent voor een Nederlandse krant zo’n tafereel in een Belgische trein zou beschrijven. Van Istendael leert me om nóg voorzichtiger te zijn: ik blijf een buitenlander, er zal altijd te veel zijn wat ik niet begrijp.

Het is natuurlijk ook niet slecht dat Nederlanders eens van een Vlaming horen wat er volgens hem de afgelopen tientallen jaren is misgegaan in hun land. Ook als dat niet altijd even precies en overtuigend is. Bij de Nederlanders die ik in België tegenkom, zijn er net een paar te veel die zich gedragen als een typische, lompe Hollander. Kennelijk worden ze in België nog niet genoeg gecorrigeerd. Maar bij een groep Nederlandse ambtenaren die laatst in Brussel bij de Europese instellingen op bezoek kwamen, waren er een paar die Geert van Istendael geweldig vonden. Zou hij daar zelf misschien van zeggen dat Nederlanders natuurlijk echte calvinisten zijn, die gezeseld en gestraft willen worden?

Van Istendael doet daar in *Tot het Nederlandse volk* flink zijn best voor. En in de laatste twintig bladzijden staan ook adviezen die bijna liefdevol overkomen, en waarvan duidelijk is dat Van Istendael er lang en diep over heeft nagedacht. Nederlanders moeten volgens hem “de volledige breedte van hun grote bek” gebruiken om tegenspraak te organiseren en de “oude, Nederlandse zakelijkheid” weer boven

te halen – die Van Istendael zo mist in de politiek in zijn eigen land. “Ik ga ervan uit dat u een nieuwe consensus moet vinden, want uw land kan niet zonder.”

En dan komen ook de zuilen weer terug bij Van Istendael. Dat hij ze nog ziet in Nederland zal ook zeker komen omdat hij vindt dat Nederland ze gewoon weer moet gaan gebruiken. Niet dat er islamitische sigaren moeten komen en islamitische nagelkaas. “Het gaat hierover: in iedere samenleving zijn er grenzen die je niet straffeloos kunt overschrijden. In Nederland zijn sommige van die grenzen vaag, al te vaag. Er zijn zelfs Nederlanders die denken dat ze lang geleden werden afgeschaft.” Maar als ze overschreden worden, stijgt er volgens Van Istendael “gebrul” op.

Ik zou nog niet durven te zeggen hoe het precies met die grenzen zit in België. Ik hoor inwoners van dit land maar weinig brullen. Maar Wilders doet dat in hun ogen wel en nu ik Van Istendael gelezen heb, begrijp ik beter waarom. Misschien moet het er toch maar van komen, die vertaling in het Engels en het Frans.

PETRA DE KONING

GEERT VAN ISTENDAEL, *Tot het Nederlandse volk*, Atlas, Amsterdam, 2011, 160 p.